

voor aller bewustzijn onomstootelijk vast. En die God was, omdat Hij God was en alzoo de Schepper van hemel en van aarde, waardig, om door den mensch gekend en geëerd te worden. Behoeftte heeft Hij er niet aan, want Hij is de Volzalige en Algenoegzame in zichzelf, die van menschenhanden niet gediend wordt als iets behoevende, alzoo Hijzelf allen het leven en den adem en alle dingen geeft. Een schepsel kan Gode niet voordeelig zijn. Maar desniettemin is het Zijn recht, om door den mensch gekend en gediend te worden; en Zijn recht ook, onbetwistbaar en onvervreemdbaar, om te bepalen, hoe Hij gekend en gediend wil worden. Omdat Hij God is, is Hij souverain, altijd en overal, in natuur en geschiedenis, in wetenschap en kunst, in godsdienst en moraal. Zijn wil is wet, in hemel en op aarde, voor alle levensterrein, voor 's menschen natuurlijk en zedelijk, huiselijk en maatschappelijk leven; Zijn wil is wet ook in den godsdienst. En omdat het Gods *recht* is, om door den mensch gediend en verheerlijkt te worden, daarom is het des menschen schuldige *plicht*.

Ten onrechte heeft de meening ingang gevonden, dat de religie hiermede als iets uitwendigs werd opgevat, dat geheel buiten het hart omging. Want immers de wet, waarin God Zijn dienst voorschreef, was wijs en heilig en goed. En die wet moest niet alleen letterlijk, maar ook geestelijk worden verstaan. Zij regelde niet alleen de woorden en de daden, maar ook de gedachten en de begeerten; zij gold niet alleen voor den mond en de hand, maar ook voor het hoofd en het hart; het gebied harer heerschappij begon bij de inwendigste roerselen, bij de verborgenste overleggingen, bij de geheimste genegenheden der ziel, en strekte zich vandaar dan uit tot de verste grenzen van menschelijk kennen en kunnen toe. De wet Gods eischt den ganschen mensch op voor Zijn dienst,